DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

8. november 2005 *

I sag C-443/03,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i medfør af artikel 68 EF og 234 EF, indgivet af Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandene) ved afgørelse af 17. oktober 2003, indgået til Domstolen den 20. oktober 2003, i sagen

Götz Leffler

mod

Berlin Chemie AG,

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, afdelingsformændene P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas (refererende dommer) og J. Malenovský samt dommerne S. von Bahr, J.N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet og M. Ilešič,

* Processprog: nederlandsk.

generaladvokat: C. Stix-Hackl
justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 12. april 2005,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Götz Leffler ved advocaten D. Rijpma og R. Bakels

— Berlin Chemie AG ved advocaten A. Hagedorn, B. Gabriel og J.I. van Vlijmen

— den nederlandske regering ved H.G. Sevenster og C.M. Wissels, som befuldmægtigede

— den tyske regering ved W.-D. Plessing, som befuldmægtiget

— den franske regering ved G. de Bergues og A. Bodard-Hermant, som befuldmægtigede

— den portugisiske regering ved L. Fernandes og M. Fernandes, som befuldmægtigede

— den finske regering ved T. Pynnä, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved A.-M. Rouchaud-Joët og R. Troosters, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 28. juni 2005,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 8 i Rådets forordning (EF) nr. 1348/2000 af 29. maj 2000 om forkyndelse i medlemsstaterne af retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager (EFT L 160, s. 37, herefter »forordningen«).

2 Denne anmodning er fremsat i en sag mellem Götz Leffler, der har bopæl i Nederlandene, og det tyske selskab Berlin Chemie AG (herefter »Berlin Chemie«) om ophævelse af den arrest, som dette selskab havde foretaget i Götz Lefflers aktiver.

Retsforskrifter

3 Forordningen har til formål at sikre en effektiv og hurtig afvikling af de civilretlige procedurer ved at fastsætte et princip om direkte fremsendelse af retslige og udenretslige dokumenter.

4 Inden forordningen trådte i kraft, var hovedparten af medlemsstaterne parter i Haager-konventionen af 15. november 1965 om forkyndelse i udlandet af retslige og udenretslige dokumenter i sager om civile eller kommercielle spørgsmål, som fastsatte en administrativ samarbejdsmekanisme, der muliggjorde forkyndelse af et dokument via en central myndighed. Desuden gav artikel IV i protokollen til konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77), ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Hellenske Republiks tiltrædelse (EFT L 388, s. 1), ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse (EFT L 285, s. 1) og ved konventionen af 29. november 1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse (EFT 1997 C 15, s. 1, herefter »Bruxelles-konventionen«), mulighed for forkyndelse ad mere direkte vej. Nævnte protokols artikel IV, stk. 2, er affattet således:

»Medmindre modtagerstaten ved en erklæring rettet til generalsekretæren for Rådet for De Europæiske Fællesskaber modsætter sig dette, kan de pågældende dokumenter ligeledes fremsendes direkte af vedkommende offentligt godkendte personer i den stat, hvor dokumenterne er udfærdiget, til vedkommende offentligt godkendte personer i den stat, på hvis område dokumentets adressat befinder sig. I dette tilfælde fremsender vedkommende offentligt godkendte person i domsstaten en genpart af dokumentet til vedkommende offentligt godkendte person i den stat, begæringen rettes til, når den pågældende er kompetent til at aflevere det til adressaten. Denne aflevering sker efter de regler, der er foreskrevet i lovgivningen i den stat, som begæringen rettes til. Afleveringen bekræftes ved en attestation, som sendes direkte til vedkommende offentligt godkendte person i den stat, hvor dokumentet er udfærdiget.«

5 Den 29. og 30. oktober 1993 gav justitsministrene, forsamlet i Rådet, en arbejdsgruppe ved navn »Gruppen vedrørende Forenkling af Dokumentfremsendelse« mandat til at udarbejde et instrument med det formål at forenkle og fremskynde dokumentfremsendelsesprocedurerne mellem medlemsstaterne. Dette arbejde ledte til vedtagelse af konventionen om forkyndelse i Den Europæiske

Unions medlemsstater af retslige og udenretslige dokumenter i civile eller kommercielle anliggender (herefter »konventionen«) på grundlag af artikel EU-traktatens K.3 (EU-traktatens artikel K-K.9 er blevet erstattet af artikel 29 EU — 42 EU). Denne konvention blev godkendt ved Rådet for Den Europæiske Unions retsakt af 26. maj 1997 (EFT C 261, s. 1; konventionens tekst, s. 2; protokol om fortolkning ved De Europæiske Fællesskabers Domstol, s. 17).

6 Konventionen er ikke trådt i kraft. I det omfang konventionen har været en kilde til inspiration ved affattelsen af forordningen, er den forklarende rapport om konventionen (EFT 1997 C 261, s. 26) blevet påberåbt som et bidrag til fortolkningen af nævnte forordning.

7 Efter Amsterdam-traktatens ikrafttræden fremlagde Kommissionen den 26. maj 1999 et forslag til Rådets direktiv om forkyndelse i Den Europæiske Unions medlemsstater af retslige og udenretslige dokumenter i civile eller kommercielle anliggender (EFT C 247 E, s. 11).

8 Efter at dette dokument var blevet fremlagt for Europa-Parlamentet, udtrykte institutionen ønske om, at det blev vedtaget i form af en forordning. I sin rapport (A5-0060/1999 endelig udg. af 11.11.1999) anførte Parlamentet i den forbindelse:

»En forordning i modsætning til et direktiv har den fordel, at den sikrer en hurtig, klar og ensartet gennemførelse af fællesskabsteksten, hvilket er i overensstemmelse med det tilstræbte mål. Denne form for retsakt er i øvrigt også blevet valgt i forbindelse med behandlingen af optagelsen af andre konventioner i Fællesskabets regelværk.«

9 Betragtning 2 til forordningen har følgende ordlyd:

»For at det indre marked kan fungere tilfredsstillende, er det nødvendigt at forbedre og fremskynde fremsendelsen af retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager mellem medlemsstaterne.«

10 Forordningens betragtning 7-10 er affattet således:

»(7) En hurtig fremsendelse forudsætter, at alle egnede midler anvendes, dog under overholdelse af visse krav vedrørende det modtagne dokuments læselighed og pålidelighed. En sikker fremsendelse kræver, at det fremsendte dokument ledsages af en fortrykt formular, som skal udfyldes på sproget på forkyndelsesstedet eller på et andet sprog, som accepteres af den modtagende medlemsstat.

(8) For at denne forordning kan fungere efter hensigten, er det kun i undtagelsestilfælde muligt at nægte at forkynde dokumenter.

(9) En hurtig fremsendelse indebærer, at dokumentet skal forkyndes i løbet af få dage efter modtagelsen. Hvis det imidlertid ikke har været muligt at foretage forkyndelsen inden for en måned, skal den modtagende instans give den fremsendende instans meddelelse herom. En overskridelse af denne frist er ikke ensbetydende med, at anmodningen skal sendes tilbage til den fremsendende instans, hvis forkyndelsen kan lade sig gøre inden for en rimelig frist.

(10) Af hensyn til adressatens interesser finder forkyndelsen sted på det officielle sprog eller på et af de officielle sprog på forkyndelsesstedet, eller på et andet af den fremsendende medlemsstats sprog, som adressaten forstår.«

11 Forordningens artikel 4, stk. 1, bestemmer:

»Retslige dokumenter fremsendes direkte og hurtigst muligt mellem de instanser, der er udpeget på grundlag af artikel 2.«

12 Forordningens artikel 5 har følgende ordlyd:

»Oversættelse af dokumenter

1. Rekvirenten skal af den fremsendende instans, som han overdrager dokumentet til med henblik på fremsendelse, underrettes om, at adressaten kan nægte at modtage dokumentet, hvis det ikke er affattet på et af de i artikel 8 omhandlede sprog.

2. Rekvirenten afholder eventuelle udgifter til oversættelse, der er påløbet forud for dokumentets fremsendelse, med forbehold af en eventuel senere afgørelse truffet af retten eller den kompetente myndighed om, hvem disse udgifter påhviler.«

13 Forordningens artikel 7 er affattet således:

»Forkyndelse af dokumenter

1. Den modtagende instans forkynder dokumentet eller lader det forkynde enten i overensstemmelse med modtagerstatens lovgivning eller på den særlige måde, som den fremsendende instans har anmodet om, medmindre denne måde er uforenelig med modtagerstatens lovgivning.

2. Med henblik på forkyndelse skal de nødvendige foranstaltninger træffes hurtigst muligt. Har det ikke været muligt at forkynde dokumentet senest en måned efter modtagelsen, underretter den modtagende instans under alle omstændigheder den fremsendende instans herom på formularen i bilaget, som udfyldes i overensstemmelse med artikel 10, stk. 2. Fristen beregnes efter modtagerstatens lovgivning.«

14 Forordningens artikel 8 bestemmer:

»Mulighed for at nægte at modtage dokumentet

1. Den modtagende instans underretter adressaten om, at han kan nægte at modtage det dokument, der skal forkyndes, hvis det ikke er affattet på et af følgende sprog:

a) på modtagerstatens officielle sprog eller, hvis der er flere officielle sprog i den pågældende medlemsstat, på det officielle sprog eller et af de officielle sprog på det sted, hvor forkyndelsen skal finde sted,

eller

b) på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår.

2. Har den modtagende instans fået oplyst, at adressaten nægter at modtage dokumentet, jf. stk. 1, underretter den straks den fremsendende instans herom ved hjælp af den i artikel 10 omhandlede attest og returnerer anmodningen og de dokumenter, der ønskes oversat, til den fremsendende instans.«

15 Samme forordnings artikel 9 er affattet således:

»Forkyndelsesdato

1. Datoen for et dokuments forkyndelse i henhold til artikel 7 er den dato, på hvilken dokumentet forkyndes i overensstemmelse med modtagerstatens lovgivning, jf. dog artikel 8.

2. Hvis der i forbindelse med en sag, som skal anlægges eller verserer i afsenderstaten, er behov for at forkynde et dokument inden for en bestemt frist, er den dato, der gælder i forhold til rekvirenten, dog den, der er fastsat i lovgivningen i denne medlemsstat.

3. En medlemsstat kan fravige stk. 1 og 2 i en overgangsperiode på fem år af relevante grunde.

Denne overgangsperiode kan forlænges af medlemsstaten hvert femte år af grunde, der vedrører den pågældende medlemsstats retssystem. Medlemsstaten underretter Kommissionen om indholdet af en sådan fravigelse og redegør for sagens omstændigheder.«

16 Forordningens artikel 19 bestemmer:

»Sagsøgte, der ikke giver møde

1. Når en stævning eller et tilsvarende dokument har skullet sendes til en anden medlemsstat med henblik på forkyndelse efter denne forordning, og sagsøgte ikke er mødt, må dommeren ikke afgøre sagen, før det er fastslået:

a) enten at dokumentet er forkyndt ved anvendelse af en af de fremgangsmåder, der har hjemmel i modtagerstatens lovgivning for forkyndelse af dokumenter i indenlandske sager for personer, som opholder sig på dens territorium, eller

b) at dokumentet faktisk er afleveret til sagsøgte eller på hans bopæl i overensstemmelse med en anden fremgangsmåde, som har hjemmel i denne forordning

og at forkyndelsen eller afleveringen i hvert af disse tilfælde har fundet sted i så god tid, at sagsøgte har kunnet varetage sine interesser under sagen.

[...]«

17 Forordningen bestemmer, at forskellige standardformularer, der er knyttet til forordningen som bilag, skal finde anvendelse. En af disse formularer, der er udarbejdet i overensstemmelse med forordningens artikel 10, har overskriften »Bevis for dokumenternes forkyndelse eller manglende forkyndelse«. Punkt 14 i denne formular bestemmer, at der gives en anmærkning, når adressaten har nægtet at modtage dokumentet med henvisning til det anvendte sprog. Samme formulars punkt 15 angiver forskellige årsager til, at dokumentet ikke er forkyndt.

18 Artikel 26, stk. 1-3, i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001 L 12, s. 1) er affattet således:

»1. Såfremt en person, der har bopæl på en medlemsstats område, sagsøges ved en ret i en anden medlemsstat, men ikke giver møde, erklærer den pågældende ret sig på embeds vegne inkompetent, hvis den ikke er kompetent efter reglerne i denne forordning.

2. Retten udsætter sagen, indtil det er fastslået, at sagsøgte har haft mulighed for at modtage det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, eller at alle hertil fornødne foranstaltninger har været truffet.

3. Artikel 19 i [...] forordning (EF) nr. 1348/2000 [...] anvendes i stedet for stk. 2, såfremt det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument skal fremsendes fra én medlemsstat til en anden i medfør af nævnte forordning.«

19 Endvidere bestemmer artikel 34, nr. 2, i forordning nr. 44/2001, at en retsafgørelse ikke kan anerkendes i en anden medlemsstat, såfremt »det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument ikke er blevet forkyndt for den udeblevne sagsøgte i så god tid og på en sådan måde, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, medmindre sagsøgte har undladt at tage skridt til at anfægte retsafgørelsen, selv om han havde mulighed for at gøre det«.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

20 Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at Götz Leffler ved stævning af 21. juni 2001, indleveret til præsidenten for Rechtbank te Arnhem, anlagde sag om foreløbige forholdsregler mod Berlin Chemie med påstand om ophævelse af den arrest, der var iværksat af dette selskab, samt om, at der blev nedlagt forbud mod, at selskabet foretog ny arrest. Berlin Chemie nedlagde påstand om frifindelse og fik medhold heri ved kendelse afsagt af Rechtbanks præsident den 13. juli 2001.

21 Ved dokument forkyndt ved stævningsmand den 27. juli 2001 over for Berlin Chemies advokat iværksatte Götz Leffler appel ved Gerechtshof te Arnhem. Berlin Chemie blev tilsagt til at give møde ved denne ret under det forberedende retsmøde den 7. august 2001.

22 Da den pågældende sag imidlertid ikke var blevet optaget på Gerechtshofs retsliste, foranledigede Götz Leffler den 9. august 2001 forkyndelse af en berigtiget stævning. I overensstemmelse med dette dokument blev Berlin Chemie tilsagt til at give møde under det forberedende retsmøde den 23. august 2001, men udeblev herfra.

23 Gerechtshof besluttede at udsætte sin afgørelse vedrørende en begæring fra Götz Leffler om, at der blev afsagt udeblivelsesdom over Berlin Chemie, for at Götz Leffler kunne foranledige, at Berlin Chemie blev tilsagt til at give møde i overensstemmelse med (det tidligere) artikel 4, stk. 7, i den nederlandske borgerlige retsplejelov (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) og med forordningen.

24 Ved dokument forkyndt ved stævningsmand den 7. september 2001 over for statsadvokaturen ved Gerechtshof blev Berlin Chemie tilsagt til at give møde under det forberedende retsmøde den 9. oktober 2001. Berlin Chemie udeblev ligeledes fra dette retsmøde.

25 Gerechtshof besluttede på ny at udsætte sin afgørelse vedrørende Götz Lefflers begæring om, at der blev afsagt udeblivelsesdom, denne gang med henblik på fremlæggelse af dokumentation for, at forkyndelsen var foretaget i overensstemmelse med forordningens artikel 19. Visse dokumenter blev fremlagt i det forberedende retsmøde den 4. december 2001.

26 Ved dom af 18. december 2001 afviste Gerechtshof at afsige udeblivelsesdom over Berlin Chemie i henhold til Götz Lefflers påstand, og afsluttede dermed proceduren.

27 De relevante dele af denne dom, således som de er gengivet af den forelæggende ret, lyder som følger:

»3.1. Det fremgår af de oplysninger, der er fremlagt, at forkyndelsen af stævningen for Berlin Chemie skete i overensstemmelse med tysk ret, men at Berlin Chemie nægtede at modtage dokumenterne, fordi de ikke var oversat til tysk.

3.2. Den stævning, der skulle forkyndes i Tyskland, var ikke oversat til det officielle sprog i den pågældende stat, eller til et andet sprog, som adressaten forstår. Dette indebærer en tilsidesættelse af kravet i artikel 8 i forkyndelsesforordningen. Heraf følger, at påstanden om afsigelse af udeblivelsesdom må forkastes.«

28 Götz Leffler iværksatte kassationsanke til prøvelse af dommen af 18. december 2001. Han gjorde gældende, at Gerechtshof havde begået en retlig fejl i dommens præmis 3.2. Ifølge Götz Leffler burde retten have afsagt udeblivelsesdom; subsidiært gjorde han gældende, at retten burde have indkaldt til et nyt retsmøde og pålagt Berlin Chemie at give møde på denne dato efter rettelse af de eventuelle fejl, som den tidligere stævning måtte være behæftet med.

29 Den forelæggende ret har anført, at forordningens artikel 8 ikke angiver de retlige virkninger af adressatens nægtelse af at modtage en forkyndelse. Den forelæggende ret har nærmere anført:

»[...] Det kan muligvis — ud fra den betragtning, at adressaten havde gode grunde til at nægte at modtage dokumentet — antages, at der som helhed ikke er sket forkyndelse. Det er imidlertid også muligt at antage, at det efter adressatens nægtelse af at modtage dokumentet er tilladt at rette fejlen ved efterfølgende at forsyne adressaten med en oversættelse. I sidstnævnte tilfælde opstår spørgsmålet om, hvilken tidsfrist og på hvilken måde oversættelsen skal bringes til adressatens kundskab. Skal den måde, hvorpå dokumenter skal forkyndes i henhold til forordningen, følges, også for så vidt angår oversættelsen, eller kan fremsendelsesmåden fastsættes frit? Det er endvidere nødvendigt at afgøre, for det tilfælde at rettelse er mulig, om national procesret finder anvendelse i den forbindelse.«

30 Hoge Raad der Nederlanden har derfor besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal forordningens artikel 8, stk. 1, fortolkes således, at det i tilfælde, hvor adressaten nægter at modtage dokumentet på grund af tilsidesættelse af bestemmelsens betingelser vedrørende sprog, er muligt for afsenderen at rette denne fejl?

2) Hvis spørgsmål 1 besvares benægtende: Er den retlige virkning af adressatens nægtelse af at modtage dokumentet, at forkyndelsen i sin helhed anses for ikke at have virkning?

3) Hvis spørgsmål 1 besvares bekræftende:

a) Inden for hvilken tidsfrist og på hvilken måde skal oversættelsen bringes til adressatens kundskab?

Skal tilsendelsen af oversættelsen opfylde de betingelser som forordningen opstiller vedrørende forkyndelse af dokumenter, eller kan afsendelsesmåden frit fastsættes?

b) Finder nationale procesregler anvendelse for så vidt angår muligheden for at rette fejlen?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Første spørgsmål

31 Med sit første spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om forordningens artikel 8, stk. 1, skal fortolkes således, at når et dokuments adressat nægter at modtage dette, fordi det ikke er affattet på et af modtagerstatens officielle sprog eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, har afsenderen mulighed for at afhjælpe den manglende oversættelse.

Indlæg for Domstolen

32 Den tyske og den finske regering har gjort gældende, at de retlige virkninger af nægtelsen af at modtage dokumentet skal afgøres efter national ret. Til støtte for denne fortolkning har de henvist til den kommentar til artikel 5 og 8, der findes i den forklarende rapport om konventionen, til Domstolens henvisning til national ret i dom af 3. juli 1990, Lancray (sag C-305/88, Sml. I, s. 2725, præmis 29), vedrørende den eventuelle afhjælpning af mangler ved forkyndelsen, samt til forarbejderne til forordningen, således som disse er beskrevet af en af ophavsmændene til kommentarerne, hvoraf det skulle fremgå, at medlemsstaternes delegationer ikke ønskede, at forordningen skulle gribe ind i national procesret. I henhold til de løsninger, der er valgt i de gældende nationale regler, er det enten muligt eller umuligt at afhjælpe en manglende oversættelse.

33 Götz Leffler, den nederlandske regering, den franske regering, den portugisiske regering og Kommissionen har i deres mundtlige indlæg gjort gældende, at de retlige virkninger af nægtelsen af at modtage dokumentet skal findes efter en selvstændig

fortolkning af forordningen, og at det herefter skal anses for tilladt at afhjælpe en manglende oversættelse. Disse procesdeltagere har henvist til forordningens formål om at fremskynde og forenkle dokumentfremsendelsesprocedurerne og har understreget, at såfremt det ikke var muligt at afhjælpe en manglende oversættelse, ville forordningens artikel 5, stk. 1, blive berøvet sin effektive virkning, fordi aktørerne i et sådant tilfælde ikke vil løbe nogen risiko, men systematisk oversætte dokumenterne. De har endvidere anført, at udtrykket »der ønskes oversat« i forordningens artikel 8, stk. 2, kun giver mening, hvis det er muligt at afhjælpe en manglende oversættelse, ligesom visse dele af den forklarende rapport om konventionen lader det forstå, at der er en sådan mulighed.

34 Kommissionen har desuden henvist til flere forhold, som ifølge institutionen støtter, at en manglende oversættelse ikke skal anses for en absolut ugyldighedsgrund for forkyndelsen. Bl.a. sondres der i standardformularerne mellem årsagen til, at dokumentet ikke er forkyndt (punkt 15 i den formular, som er udarbejdet i overensstemmelse med forordningens artikel 10), og nægtelsen af modtagelse af dokumentet med henvisning til det anvendte sprog (samme formulars punkt 14). Forordningens artikel 8, stk. 2, vedrører desuden fremsendelse af dokumenter, der ønskes oversat, og ikke alle dokumenter, således som det ville være tilfældet, hvis forkyndelsen ikke havde haft nogen virkning. Kommissionen har understreget, at der ikke er nogen bestemmelse, der foreskriver, at forkyndelsen automatisk er ugyldig, såfremt der ikke foreligger en oversættelse, og at anerkendelse af en sådan ugyldighed er i strid med princippet om, at ugyldighed skal være fastsat i en retsakt (»pas de nullité sans texte« (»ingen ugyldighed uden retsakt«)). Endelig har Kommissionen gjort gældende, at absolut ugyldighed går ud over det, der er nødvendigt for at beskytte adressatens interesser, da der ikke kan indtræde ugyldighed, hvis der ikke er rejst indsigelse herom (»pas de nullité sans grief« (»ingen ugyldighed uden indsigelse«)).

35 Berlin Chemie har gjort gældende, at forenklingen af forkyndelsesprocedurerne hverken må ske på bekostning af retssikkerheden eller af adressatens rettigheder. Det er nødvendigt, at sidstnævnte er i stand til hurtigt at forstå, hvilken type procedure han er blevet involveret i, og at varetage sine interesser under sagen på hensigtsmæssig vis. Berlin Chemie har anført, at i tilfælde om tvivl om, hvorvidt den pågældende sag er af hastende karakter, ville dokumentets adressat som en forsigtighedsforanstaltning selv fremskaffe en oversættelse af dette dokument, selv om det ikke bør påhvile ham at bære risikoen og omkostningerne ved en manglende

oversættelse. Derimod er afsenderen bekendt med de risici, der er forbundet med manglende oversættelse, og vil kunne træffe foranstaltninger for at imødegå disse. Endelig vil en adgang til at afhjælpe en manglende oversættelse forsinke procedurerne, bl.a. i de tilfælde, hvor dommeren først skal afgøre, om nægtelsen af at modtage et ikke-oversat dokument er begrundet. Dette ville kunne give anledning til et vist misbrug i denne henseende.

36 Hvad angår beskyttelsen af en adressat, der er sagsøgt i en sag, har Götz Leffler og den nederlandske regering gjort gældende, at adressaten er tilstrækkeligt beskyttet i medfør af forordningens artikel 19. I lighed med den franske regering har disse procesdeltagere anført, at den pågældende ret har kompetence til at fastsætte fristerne således, at der tages højde for parternes interesser, bl.a. for at gøre det muligt for sagsøgte at varetage sine interesser under sagen. For så vidt angår den forsinkelse af sagen, som behovet for at afhjælpe en manglende oversættelse medfører, har den nederlandske regering gjort gældende, at den i det væsentlige er til skade for sagsøgeren og ikke for den sagsøgte adressat.

Domstolens besvarelse

37 Det må fastslås, at forordningens artikel 8 ikke indeholder bestemmelser om de retlige virkninger af, at et dokument nægtes modtaget af adressaten med den begrundelse, at det ikke er affattet på et af modtagerstatens officielle sprog eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår.

38 Imidlertid følger det af de øvrige bestemmelser i forordningen, af det formål, der er angivet i denne forordnings betragtning 2 og 6-9 om at forbedre og fremskynde fremsendelsen af dokumenter, og af den effektive virkning, der må tillægges muligheden for i medfør af forordningens artikel 5 og 8 ikke at lade dokumentet oversætte til modtagerstatens officielle sprog, at et dokument ikke bliver ugyldigt, når det er nægtet modtaget af adressaten med den begrundelse, at det ikke er affattet på nævnte sprog eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, men at

der derimod må indrømmes en adgang til at afhjælpe den manglende oversættelse.

39 Det skal først og fremmest fastslås, at det ikke følger af nogen af forordningens bestemmelser, at nægtelse af at modtage dokumentet som følge af manglende iagttagelse af nævnte artikel 8 skulle medføre dokumentets ugyldighed. Tværtimod forholder det sig således, at selv om forordningen ikke præciserer de eksakte retlige virkninger af nægtelse af modtagelse af dokumentet, forekommer flere af forordningens bestemmelser at kunne tages til indtægt for, at der kan ske afhjælpning i tilfælde af manglende oversættelse.

40 Således betyder angivelsen »dokumenter, der ønskes oversat«, der findes i forordningens artikel 8, stk. 2, at det er muligt for adressaten at anmode om en oversættelse, og derfor for afsenderen at afhjælpe en manglende oversættelse ved at fremsende den ønskede oversættelse. Denne angivelse er nemlig forskellig fra udtrykket »fremsendte [...] dokumenter«, der i forordningens artikel 6, stk. 2 og 3, anvendes til at betegne samtlige de dokumenter, der fremsendes af den fremsendende instans til den modtagende instans, og ikke blot visse af disse dokumenter.

41 På samme måde angiver den standardformular, der tjener som bevis for dokumenternes forkyndelse eller manglende forkyndelse, og som er udarbejdet i overensstemmelse med forordningens artikel 10, ikke nægtelse af at modtage dokumentet på grund af det anvendte sprog som en mulig årsag til, at dokumentet ikke er forkyndt, men giver mulighed for at anføre dette i et særligt punkt. Det kan heraf konkluderes, at nægtelse af at modtage dokumentet ikke skal sidestilles med en manglende forkyndelse.

42 Det bemærkes videre, at hvis det blev lagt til grund, at der aldrig kan ske afhjælpning efter en sådan nægtelse, ville det gribe skadeligt ind i afsenderens rettigheder på en sådan måde, at denne aldrig ville løbe risikoen ved at forkynde et ikke-oversat dokument, og derved bringe forordningens effektive virkning i fare, nærmere bestemt virkningen af forordningens bestemmelser om oversættelse af dokumenter, som bidrager til formålet om at sikre en hurtig fremsendelse af disse.

43 Det kan ikke over for denne fortolkning gøres gældende, at virkningerne af en nægtelse af at modtage dokumentet skal afgøres efter national ret. De kommentarer, der fremgår af den forklarende rapport om konventionen, af Domstolens afgørelse i Lancray-sagen og af forarbejderne til forordningen, kan ikke gøres gældende til støtte herfor.

44 Såfremt det var overladt til national ret at afgøre, hvorvidt selve princippet om, at der skal være mulighed for at afhjælpe en manglende oversættelse, finder anvendelse, ville det nemlig forhindre enhver ensartet anvendelse af forordningen, eftersom det ikke er udelukket, at der i medlemsstaterne findes forskellige løsninger.

45 Amsterdam-traktatens formål om at skabe et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, hvorved Fællesskabet gives en ny dimension, samt overførslen fra EU-traktaten til EF-traktaten af den ordning, der gør det muligt at vedtage foranstaltninger på området for retligt samarbejde i civile sager med grænseoverskridende virkninger, bevidner medlemsstaternes vilje til at forankre sådanne foranstaltninger i Fællesskabets retsorden og til derved at knæsætte princippet om disse foranstaltningers selvstændige fortolkning.

46 På samme måde viser det forhold, at man valgte at anvende en forordning frem for et direktiv, som oprindeligt forslået af Kommissionen, hvilken betydning fællesskabslovgiver tillægger den umiddelbare og ensartede anvendelse af den nævnte forordnings bestemmelser.

47 Det følger heraf, at selv om de kommentarer, der fremgår af den forklarende rapport om konventionen, som blev vedtaget inden Amsterdam-traktatens ikrafttræden, er nyttige, kan de ikke gøres gældende mod en selvstændig fortolkning af forordningen, som påbyder en ensartet retlig virkning af en nægtelse af at modtage et dokument med den begrundelse, at dette dokument ikke er affattet på et af modtagerstatens officielle sprog eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår. På samme

måde skal det bemærkes, at Domstolens praksis, således som den fremgår af den ovenfor nævnte Lancray-dom, indgik i en fortolkningsmæssig sammenhæng vedrørende en anden type juridisk instrument, som til forskel fra forordningen ikke havde til formål at etablere en ordning for forkyndelser inden for Fællesskabet.

48 Hvad endelig angår de konklusioner, den tyske regering drager på grundlag af forarbejderne, således som de er beskrevet af en af ophavsmændene til kommentarerne, er det tilstrækkeligt at bemærke, at medlemsstaternes delegationers påståede vilje ikke er kommet til udtryk i selve forordningens ordlyd. Det følger heraf, at disse påståede forarbejder ikke kan gøres gældende mod en selvstændig fortolkning af forordningen, som har til formål at sikre den effektive virkning af forordningens bestemmelser, med henblik på en ensartet fortolkning inden for Fællesskabet under overholdelse af forordningens formål.

49 En fortolkning af forordningen, hvorefter der skal være mulighed for at afhjælpe en manglende oversættelse som en ensartet retlig virkning af en nægtelse af at modtage dette dokument med den begrundelse, at det ikke er affattet på et af modtagerstatens officielle sprog eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, anfægter ikke betydningen af national ret og den nationale domstols rolle. Som det nemlig følger af fast retspraksis, tilkommer det i mangel af fællesskabsbestemmelser på dette område hver enkelt medlemsstat i sin interne retsorden at fastsætte procedureregelerne for sagsanlæg til sikring af beskyttelsen af de rettigheder, som fællesskabsretten medfører for borgerne (jf. bl.a. dom af 16.12.1976, sag 33/76, Rewe, Sml. s. 1989, præmis 5).

50 Domstolen har imidlertid præciseret, at disse procedureregler ikke må være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende søgsmål på grundlag af national ret (ækvivalensprincippet), og de må heller ikke i praksis gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til Fællesskabets retsorden (effektivitetsprincippet) (jf. Rewe-dommen, præmis 5, dom af 10.7.1997, sag C-261/95, Palmisani, Sml. I, s. 4025, præmis 27, og af 15.9.1998, sag C-231/96, Edis, Sml. I, s. 4951, præmis 34). I denne forbindelse, og således som

generaladvokaten har anført i punkt 38 og 64 i forslaget til afgørelse, bør effektivitetsprincippet have til virkning, at den nationale ret kun anvender processuelle bestemmelser, der er fastsat i dens nationale retsorden, i det omfang disse bestemmelser ikke bringer forordningens begrundelse og formål i fare.

51 Det følger heraf, at da forordningen ikke fastsætter den retlige virkning af visse omstændigheder, tilkommer det i princippet den nationale ret at anvende de nationale bestemmelser samtidig med, at den skal sikre fællesskabsrettens fulde virkning, hvilket kan indebære, at den nationale ret må tilsidesætte en national bestemmelse, som er til hinder herfor, såfremt dette er nødvendigt, eller må fortolke en national bestemmelse, der er blevet vedtaget udelukkende med rent interne situationer for øje, på en sådan måde, at bestemmelsen kan finde anvendelse på den pågældende grænseoverskridende situation (jf. bl.a. i denne retning dom af 9.3.1978, sag 106/77, Simmenthal, Sml. s. 629, præmis 16, af 19.6.1990, sag C-213/89, Factortame m.fl., Sml. I, s. 2433, præmis 19, af 20.9.2001, sag C-453/99, Courage og Crehan, Sml. I, s. 6297, præmis 25, og af 17.9.2002, sag C-253/00, Muñoz og Superior Fruiticola, Sml. I, s. 7289, præmis 28).

52 Det tilkommer ligeledes den nationale ret at sikre, at de pågældende parters rettigheder bevares, herunder muligheden for, at et dokuments adressat har tilstrækkelig tid til at varetage sine interesser under sagen, eller retten for dokumentets afsender — f.eks. i forbindelse med en hasteprocedure, hvor sagsøgte er udeblevet — til ikke at skulle tåle de negative virkninger af en nægtelse af at modtage et ikke-oversat dokument, som er udtryk for ren forhaling og klart misbrug, når det kan bevises, at dokumentets adressat forstår afsenderstatens sprog, som dokumentet er affattet på.

53 Det første spørgsmål skal derfor besvares med, at forordningens artikel 8, stk. 1, skal fortolkes således, at når et dokuments adressat nægter at modtage dokumentet med den begrundelse, at det ikke er affattet på et officielt sprog i modtagerstaten eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, har afsenderen mulighed for at afhjælpe dette ved at fremsende den ønskede oversættelse.

Andet spørgsmål

54 Med det andet spørgsmål, der er stillet for det tilfælde, at forordningens artikel 8 skal fortolkes således, at det ikke er muligt at afhjælpe en manglende oversættelse, ønskes oplyst, om nægtelse af at modtage dokumentet har til virkning, at forkyndelsen berøves enhver virkning.

55 Under hensyn til besvarelsen af det første spørgsmål er det ufornødent at besvare det andet spørgsmål.

Tredje spørgsmål

56 Med sit tredje spørgsmål, der er stillet for det tilfælde, at det første spørgsmål besvares bekræftende, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, inden for hvilken frist og på hvilken måde oversættelsen skal bringes til dokumentets adressats kundskab, og om nationale processuelle bestemmelser finder anvendelse på muligheden for at afhjælpe en manglende oversættelse.

Indlæg for Domstolen

57 For så vidt angår den frist, inden for hvilken der kan ske afhjælpning af en manglende oversættelse, har den nederlandske og den portugisiske regering henvist til forordningens artikel 7, stk. 2. Disse procesdeltagere har anført, at fremsendelsen af oversættelsen skal ske hurtigst muligt, og at en frist på en måned må anses for rimelig.

58 Hvad angår virkningen af fremsendelse af oversættelsen inden for fristen har den nederlandske regering gjort gældende, at selv om dokumentets adressat med rette har nægtet at modtage det, må virkningen af iagttagelse af fristerne i forordningens artikel 9, stk. 2 og 3, under alle omstændigheder fortsat finde anvendelse. Kommissionen har gjort gældende, at forkyndelsesdatoerne fastsættes i overensstemmelse med nævnte artikel 9. For adressaten er det kun forkyndelse af oversatte dokumenter, der tages i betragtning, hvilket forklarer udtrykket »jf. dog artikel 8« i forordningens artikel 9, stk. 1. For så vidt angår rekvirenten skal datoen fastsættes i overensstemmelse med artikel 9, stk. 2.

59 Den franske regering har mindet om, at den pågældende retsinstans skal fastsætte procesfristerne således, at dokumentets adressat har mulighed for at varetage sine interesser under sagen.

60 For så vidt angår fremgangsmåden for fremsendelse af oversættelsen har Götz Leffler såvel som den franske og den portugisiske regering gjort gældende, at fremsendelsen skal ske i overensstemmelse med forordningens krav. Den nederlandske regering har derimod anført, at fremsendelsen kan ske under uformelle former, men at det for at forhindre enhver misforståelse er ønskeligt at undgå direkte fremsendelse mellem den fremsendende instans og adressaten, hvorfor denne bør ske via den modtagende instans.

61 Berlin Chemie har gjort gældende, at såfremt Domstolen bestemmer, at fremsendelse af en oversættelse er mulig, bør virkningerne af denne adgang harmoniseres, i overensstemmelse med forordningens formål, for at garantere retssikkerheden.

Domstolens besvarelse

62 Selv om forordningens artikel 8 ikke indeholder nøjagtige bestemmelser om de regler, der skal følges, når der skal ske afhjælpning som følge af, at et dokument er

nægtet modtaget med den begrundelse, at det ikke er affattet på et officielt sprog i modtagerstaten eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, bemærkes imidlertid, at de generelle fællesskabsretlige principper og øvrige bestemmelser i forordningen giver grundlag for at yde den nationale ret en vis vejledning med henblik på at give forordningen effektiv virkning.

63 Af hensyn til retssikkerheden skal forordningen fortolkes således, at en manglende oversættelse skal afhjælpes i overensstemmelse med de procedurer, der er fastsat i forordningen.

64 Når den fremsendende instans er blevet underrettet om, at adressaten har nægtet at modtage dokumentet som følge af manglende oversættelse, skal den således, som det kan udledes af forordningens artikel 4, stk. 1, efter i givet fald at have hørt rekvirenten afhjælpe dette ved at fremsende en oversættelse hurtigst muligt. I den forbindelse kan en frist på en måned regnet fra den fremsendende instans' modtagelse af oplysningen om nægtelsen anses for passende, således som den nederlandske og den portugisiske regering har gjort gældende, men denne frist fastsættes af den nationale ret efter en konkret vurdering. Der skal nemlig bl.a. tages højde for den omstændighed, at visse dokumenter kan have en usædvanlig længde, eller at de skal oversættes til et sprog, for hvilket der kun er få oversættere til rådighed.

65 Hvad angår betydningen for forkyndelsesdatoen af fremsendelsen af en oversættelse bemærkes, at denne dato skal fastsættes i analogi med det system med to datoer, der er fastsat i forordningens artikel 9, stk. 1 og 2. For at bevare forordningens effektive virkning er det vigtigt at sikre, at de respektive parters rettigheder bliver beskyttet på bedst mulig og mest afbalanceret måde.

66 Forkyndelsesdatoen kan være afgørende for en rekvirent, f.eks. når det forkyndte dokument markerer anlægget af et søgsmål, der skal iværksættes inden for en bindende frist, eller har til formål at afbryde en frist. Det bemærkes videre, således

som det er bemærket i denne doms præmis 38, at den manglende iagttagelse af forordningens artikel 8, stk. 1, ikke har den virkning, at forkyndelsen er ugyldig. Under hensyn til disse omstændigheder skal det fastslås, at rekvirenten bør kunne påberåbe sig virkningen af datoen for den oprindelige forkyndelse, såfremt han har udvist fornøden omhu med hensyn til afhjælpning af manglerne ved dokumentet ved at fremsende en oversættelse så hurtigt som muligt.

67 Imidlertid kan forkyndelsesdatoen ligeledes have betydning for adressaten, bl.a. fordi datoen danner udgangspunkt for fristen for at anlægge søgsmål eller tilrettelægge et forsvar. En effektiv beskyttelse af dokumentets adressat indebærer, at der for hans vedkommende kun skal tages hensyn til den dato, hvor han ikke blot har kunnet få kundskab om, men ligeledes har kunnet forstå det forkyndte dokument, dvs. den dato, hvor han har modtaget en oversættelse heraf.

68 Det påhviler den nationale ret at tage hensyn til og beskytte de berørte parters interesser. I analogi med forordningens artikel 19, stk. 1, litra a) og b), gælder det således, at hvis et dokument er nægtet modtaget med den begrundelse, at det ikke er affattet på et officielt sprog i modtagerstaten eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, og hvis sagsøgeren er udeblevet, skal retten udsætte sagen, indtil det er godtgjort, at der er sket afhjælpning for så vidt angår det pågældende dokument ved fremsendelse af en oversættelse, samt at dette er sket i så god tid, at sagsøgte har kunnet varetage sine interesser under sagen. En sådan forpligtelse følger ligeledes af princippet i artikel 26, stk. 2, i forordning nr. 44/2001, og en kontrol af dette princips overholdelse er en betingelse for anerkendelse af en retsafgørelse i overensstemmelse med samme forordnings artikel 34, nr. 2.

69 For at løse problemerne vedrørende den måde, hvorpå afhjælpningen af den manglende oversættelse skal ske, hvilket ikke er reguleret i forordningen, således som denne er fortolket af Domstolen, tilkommer det som fastslået i denne doms præmis 50 og 51 den nationale ret at anvende sine nationale procesregler samtidig med, at den sikrer forordningens fulde virkning under overholdelse af dens formål.

70 Det skal desuden bemærkes, at når der opstår spørgsmål om fortolkningen af forordningen, kan den nationale ret på de betingelser, der er fastsat i artikel 68, stk. 1, EF, forelægge et spørgsmål for Domstolen herom.

71 Under hensyn til samtlige disse omstændigheder skal det tredje spørgsmål besvares således:

— Forordningens artikel 8 skal fortolkes således, at når et dokuments adressat nægter at modtage dette med den begrundelse, at det ikke er affattet på et officielt sprog i modtagerstaten eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, kan denne situation afhjælpes ved fremsendelse hurtigst muligt af en oversættelse af dokumentet efter de fremgangsmåder, der er fastsat i forordningen.

— For at løse problemerne vedrørende den måde, hvorpå afhjælpningen af den manglende oversættelse skal ske, hvilket ikke er reguleret i forordningen, således som denne er fortolket af Domstolen, tilkommer det den nationale ret at anvende sine nationale procesregler samtidig med, at den sikrer forordningens fulde virkning under overholdelse af dens formål.

Sagens omkostninger

72 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

1) **Artikel 8, stk. 1, i Rådets forordning (EF) nr. 1348/2000 af 29. maj 2000 om forkyndelse i medlemsstaterne af retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager skal fortolkes således, at når et dokuments adressat nægter at modtage dette med den begrundelse, at det ikke er affattet på et officielt sprog i modtagerstaten eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, har afsenderen mulighed for at afhjælpe dette ved at fremsende den ønskede oversættelse.**

2) **Artikel 8 i forordning nr. 1348/2000 skal fortolkes således, at når et dokuments adressat nægter at modtage dette med den begrundelse, at det ikke er affattet på et officielt sprog i modtagerstaten eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, kan denne situation afhjælpes ved fremsendelse hurtigst muligt af en oversættelse af dokumentet efter de fremgangsmåder, der er fastsat i forordningen.**

For at løse problemerne vedrørende den måde, hvorpå afhjælpningen af den manglende oversættelse skal ske, hvilket ikke er reguleret i forordningen, således som denne er fortolket af Domstolen, tilkommer det den nationale ret at anvende sine nationale procesregler samtidig med, at den sikrer forordningens fulde virkning under overholdelse af dens formål.

Underskrifter